

KANADSKA
AMBASADORKA U
SRBIJI KATI ČABA ZA
TKAČKIM RAZBOJEM
U DOJKINCIMA, DO
NJE JE EN GODFRI,
SUPRUGA AMERIČKOG
AMBASADORA U SRBIJI

FOTOGRAFIJE: NALED

”

DOBRO OBUČENA
TKALJA ZA MESEC
DANA MOŽE DA
IZATKA SVEGA
NEPUN KVADRAT
ČILIMA, A KADA SE
SKINE SA RAZBOJA,
ČILIM JE TEK
POLUPROIZVOD
– SLEDI
DOTERIVANJE

MARKO TAŠKović

Supruga američkog ambasadora u Srbiji, inače Irkinja kojoj ručni radovi nisu nepoznanica, zajedno sa kanadskom ambasadoricom Kati Čabom učestvovala je nedavno u Tkačkoj koloniji koja se po peti put organizuje u ovom malom staroplaninskom mestu. Iza nje su ove godine organizaciono stali krovno udruženje proizvođača rukotvorina **Etno mreža** i Grad Pirot, uz pokroviteljstvo ambasada Kanade i SAD.

ROK TRAJANJA - DVA VEKA

Divan i vredan pažnje je taj pokušaj da se sačuva "trejd mark" pirotskog kraja, ali i Srbije koji u svojim zgasnutim nitima nosi tradiciju, poruku, simboliku, dugotrajnost, umetne ženskih ruku, a u domove onih koji njime zastru podove ili zidove unosi toplinu i lepotu dugog trajanja. Pirotski čilim se vekovima pravi, a vekovima i traje. Koncipiran je dvostrano sa dva lica, jedna generacija gazdi po njemu stotinak godina, onda ga prevrnu i uživaju u njemu još jedan vek.

"Pirotski čilim je kao skupoceni poklon često darivan. Korisćen je u privatnim i državnim kontaktima, s predstavnicima vlasti, zatim kao nagrada, kao poklon i konačno kao deo devojačke spreme. Jer, čilim ne mora ni da se prostire na pod, ni da se stavi na krevet, iznad kreveta, ni na prozor kao draper, na sto kao stolnjak ili tišlajfer. Dovoljno je da se čuva u devojčakom sanduku, da se čuva kao amajlija kuće. Tako je čilim kao prava retkost

POKUŠAJ DA SE SAČUVA NAJPOZNATIJI BREND JUŽNE SRBIJE

Pirotске čilime neće imati ko da tka

Za tkačkim razbojem u pirotskom selu Dojkinci sedi En Godfri i sa maksimalnom posvećenošću, a bogami i sa iskustvom prilježnog učenika, privlači potku između prenapregnutih niti osnove od vune pirotске pramenke, slažući prelepi ornament na pirotskom čilimu u nastajanju.

GRAD PIROT JE 2002.
ZVANIČNO ZAŠTITI
GEOGRAFSKO
POREKLO PIROTSKOG
ČILIMA

dospeo do mnogih manastira širom Srbije, u Bugarskoj (Rilski manastir), Grčkoj (Hilandar), na dvoru Obrenovića i Karadorđevića kada su tkalje po specijalnoj porudžbini tkale određene veličine... zapsala je Radmila Vlatković, istoričarka umetnosti i kustos Muzeja Ponišavlja.

Ručni rad iz Srbije i pirotski čilim, ostavili su snažan utisak i na ambasadorku Čaba.

Ovo su jedinstveni ručni radovi koji svedoče o bogatom kulturnom nasleđu jedne zemlje. Budući da je moja zemlja Kanada, zemlja imigranata, još više cenim očuvanje tradicije i rado podržavam ovakve manifestacije - rekla je ona.

Čilimarstvo je u pirotskom kraju, ne tako davno, bilo na ivici opstanka, a sada se, zajedno sa lokalnim udruženjima, bori mo da ponovo oživimo tu priču, kaže **Violeta Jovanović**, predsednica **Etno mreže INALED** -a.

Podrška koju ove žene dobijaju iz diplomatskih krugova govori da naše rukotvorine imaju perspektivu i u turističkom i ekonomskom smislu, i baš zato, potrebna im je podrška države da opstanu i iz svog zanata sebi obezbede platu - kaže Jovanović.

Dobra osnova za podršku bilo bi donošenje zakona o zanatstvu, dodaje, a pomoglo bi i uspostavljanje gradskih etno-galerija za plasman u turističkim centrima i većim gradovima poput Beograda, Novog Sada, Niša.

Osetila bi se i veća podrška za samozapošljavanje, jer aktuelni iznos jedva pokriva poreze i doprinose u prvoj godini rada. Najbolje bi bilo kada bi se za ove zanate dobijale subvencije poput onih za velike investitore, jer se kroz očuvanje zanata čuva i kulturna baština na koju smo ponosni pred svetom - kaže Jovanović.

SAMO PETTKALJA

U Pirotu ima samo pet žena koje u tančine poznaju umetnost tkanja pirotskog čilima, i one se, uz podršku Etno mreže, bore za očuvanje čilimarstva u ovim krajevima. A pre nepunih stotinak godina u Pirotu je bilo, verovali ili ne, pet hiljada tkalja, ovo je tada bila najveća manufakturna na Balkanu i jedna od najvažnijih industrijskih grana Pirot. Piroćanke su išle po okolnim zemljama i obučavale žene tajnama tkanja, pa su tako slizale i do Zagreba, a da bi se potpuno ovladale tehnikom potrebno je pet godina obuke i rada.

Pirotski čilim traži upornost, posvećenost, znanje koje se ovde prenosilo i taložilo vekovima a nema ga bez vune ovce pramenke koja je autohtona vrsta staro-

**ČILIM TRAŽI UPORNOST, POSVEĆENOST,
ZNANJE, A NEMA GA BEZ VUNE OVCE
PRAMENKE KOJA JE AUTOHTONA VRSTA
STAROPLANINSKOG KRAJA**

SVAKA ŠARA IMA ZNAČENJE

Ono što izdvaja pirotski čilim jeste i njegova ornamentika koja korene vuče iz milenijumske istorije ljudskog roda, a neki od simbola datiraju iz samih početaka čovečanstva kada su te šare bile neka vrsta amajlija, slikovnog pisma i komunikacije ljudskih bića sa kosmosom.

- Šare su kao tajna čuvana milenijumima, pre nekoliko stotina godina su javno obznanjene i počele masovno da se koriste. Imamo 95 šara i 122 ornamenta, a najpoznatija je „kornjača“, koja je simbol dugovečnosti i dugog i srećnog života. Šara „razbacani dulovi“ simbolizuje lepotu duha i tela, a čest motiv je „sofra“ ili „sofra“ i ta šara ima posebno značenje, pravljena je s namerom da omogući dobre pravce razgovora, pregovora i dogovora. Šara „bomba“ je namenjena muškarcima i daje im snagu, energiju i moć upravljanja - tumači Slavica Ćirić, koja se trideset godina bavi izučavanjem ove vrste tkanja, a rezultat toga je knjiga „Enciklopedija pirotskog čilima“.

planinskog kraja. Nažalost, njen fond je desertkovan – nekada je prostranim pašnjacima paslo stotinu hiljada ovaca, a sada ih ima svega 182 umatičena grla i žene iz lokalne zadruge „Damsko srce“ odlaze kod domaćina i otkupljuju vunu.

- Pravi pirotski čilim je moguće izatkat i isključivo od prediva ovdajšnje pramenke. Ova vuna može izuzetno tanko da se oprede, a jaka je poput svile i nije je moguće prekinuti. Zateže se na razboju do maksimuma, tako da može da se svira kao harfa... Druga preda to ne bi mogla da izdrži. Imamo dobru saradnju sa stočarima i direktno otkupljujemo od njih. Od 300 kilograma vune dobija se 100 kilograma prediva, a od toliko prediva se može dobiti otprilike sto kvadrata čilima – priča Slavica Ćirić, direktorka zadruge.

KUPCI IZ CRNE GORE

Tu dolazimo i do objašnjenja zašto je pirotski čilim skup i košta po nekoliko hiljada evra. Jedna dobro obučena tkalja za mesec dana može da izatka svega nepun kvadrat čilima, a

kada se skine sa razboja, čilim je tek poluproizvod – sledi doterivanje, šišanje dlačica, stavljanje resa tako da je za čilim srednje veličine potrebno pola godine napornog rada. Jednom su u Pirotu iz Crne Gore stigli bogati vlasnici nekih hotela sa željom da naruče nekoliko čilima, ne pitajući za cenu, ali to što su oni želeli moglo im je biti isporučeno tek za sedam godina.

- Ovo je jako težak i zahtevan zanat koji traži strpljenje i kondiciju. Sedli se jako nisko za razbojem, stalno moraju da budu upošljene i ruke i mozak i ne sme da se pogreši ni u jednom detalju. Zato potražnja uveliko nadilazi ponudu – sve doći Slavica.

Iako su Piroćanci poznati kao junaci viceva o cicijašluku, ta priča kod njihovog čilima ne važi. Na njemu se nije štedelo, ni u materijalu ni u radu. I zato, ako vam u posed dođe pirotski čilim, znajte da u rukama imate unikat u koji je utkano viševkovno znanje, znoj i vid vrednih tkalja i milenijumsko simboličko nasleđe čovečanstva. ■

Čilimarstvo je u pirotskom kraju, ne tako davno, bilo na ivici opstanka, a sada se zajedno sa lokalnim udruženjima Etno mreža i NAL ED bore da ponovo ožive tu priču

Pre nepunih stotina godina u Pirotu je bilo, verovali ili ne, pet hiljada tkalja, ovo je tada bila najveća manufaktura na Balkanu